

Sulyok László

A Nógrád gazda(rendszer) váltása,

avagy mi történt a megyei sajtóban tíz évvel ezelőtt?

1989-90-ben vértelen forradalom zajlott le az ún. szocialista blokkon belül. Utóbb visszatekintve, beláthatjuk: mindennek úgy kellett történnie, ahogyan - ha nem is eleve elrendeltetett. Az átalakuláshoz tőkét, szellemi municiót és szakemberanyagot kölcsönzött a Nyugat (főképpen legmozgékonyabb, legéhesebb vállalkozói rétege), s mindvégig a háttérben maradva, de erejénél fogva nagyon is eredményesen, a maga érdekei szerint befolyásolta a folyamatokat. (Lásd privatizáció!) Akadtak, mint a magyar történelemben mindig, akik meggyerhetők voltak az együttműködésre. Ne csodálkozzunk ezen; a többpárti parlamenti demokrácia, a magántőkés gazdaság céljai maximálisan egybeestek a mi törekvéseinkkel. Kiszabadulva a képmutató hazugságok béklyójából, nagyon és gyorsan akartunk boldogulni. Sok-sok illúzió lelkesített. A legnagyobb, hogy 56-os dicső múltunk és egyéb nemzeti érdemeink jutalmaként kapjuk a külső segítséget, holott a történésekben egészen prózai okok osztották a lapot: az „orosz medve” birodalmának szétverése, a világ-

gazdaság kizárólagos dominanciájának a megszerzése. A globális szemlélet akkor Nyugaton már általános volt, és felülkerekedett a jóléti társadalom, a szociális piacgazdaság Magyarországon széles körben propagált és természetesnek elfogadott, nagyon is kívánatos gazdasági-politikai koncepcióján. A 80-as évtized, különösen annak utolsó fele-harmada a Nógrád megyei újságírás történetének legszebb lapjait jelenti. Mint a kinőtt ruhát, meg az elrongyolódott, hasznavehetetlen rossz göncöket, úgy hánytuk le magunkról, egyenként vagy csoportosan, a belénk sulykolt, életünk vezérfonalává szőtt ideológiai és más szellemi, szakmai sémákat, babonákat. Évről évre, hónapról hónapra szabadabban írtunk - az olvasó örömére, aki hálásan köszönte a nyíltságot és őszinteséget, a kiteljesedett törődést, a tabuk könyörtelen sárba tiprását. A munkához igen jó felkészültségű, remek újságírói szemmel és kiváló tollal megáldott munkatársi gárda verbuválódott össze, a megyéből és más vidékekről. Az általában képzetesebb, nyitottabb és rugalmasabb gondolkodású jövevények - akik

bizonyos fokig más körülmények között szocializálódtak és mozogtak - ösztönzően hatottak a helyiek merevebb szemléletére, tágitották ideológiai-politikai tőrés határakat, finomították nyersebb konfliktuskezelésüket.

A kor nagy szellemi csatározásai alól természetesen nem vonhatta ki magát a megyei újság, a *Nógrád* című napilap vezetői és munkatársi gárdája sem. Napirenden voltak az olykor személyeskedésbe csapó politikai viták. A mi berkeinkben - ezt addigi, jó másfél évtizedes salgótarjáni újságírói pályámon mindvégig éreztem - hatványozottabban jelentkezett az értelmiség létének és szerepének a lebecsülése, ami nem egyszerűen abból fakadhatott, hogy a leninizmus ezt a réteget nem becsülte értéke szerint, sőt koloncnak tartotta a társadalom nyakán, afféle szükséges rossznak (Lenin titokban tartott egyik mondása: az értelmiség pócegödör), hanem abból az általános alulképzettségéből fakadó kisebbségi érzésből és féltékenységből gerjedt és transzformálódott újra és újra, amely évtizedeken keresztül - ha nem is mindenkire kiterjeszhetően - alapvetően jellemezte a redakció vezetőségét, beleértve a gazdasági alapokat teremtő-gondozó kiadóvállalatot is. Sok különböző rendű-rangú újságvezető szemében a társadalom legfőbb bajkeverője az értelmiség volt, s e kifejezést igencsak megvetően használták a változtatni akaró, az országos folyamatokkal szorosabban haladó újságíró munkatársakra. A vezetők között ugyanakkor - nem csupán a legfőbb pozícióért - hatalmi (személyi) harc is folyt, ami külön színesítette, torzította, tette feszültebbé és áttekinthetlenebbé az itteni napi csatározásokat. A '80-as évek végén ugyan csaknem mindenki újítonak, az elkerülhetetlen változások követőjének, sőt kovászának tartotta magát, a valóságban azonban jól szétválasztható volt a két tábor: a valódi és a

taktikus reformerek köre. A szó és a tett különbözősége (meg a kocsmai beszélgetések tartalma, minősége és modora a harmadik fröccs után) megmutatta minden tollforgató igazi(bb) arcát. Az „szd meg és uralkodj” klasszikus elve a szerkesztőségben a napi gyakorlat része volt, s alkalmasint talán még azok is szenvedtek tőle, akik meggyőződéses híveiként vezetői tevékenységük nélkülözhetetlen alapjává tették.

Egy tipikus eset 1985 elejéről: a *Habán ügy*. Megmaradt volna egyszerű újságcikknek, ha nem fűjják fel valakik, akik ezáltal kívánták kifejezni mély és megingathatatlan marxista-leninista meggyőződésüket, na meg elkötelezettségüket és hűségüket a „párthoz, néphez, hazához”. A történet dióhéjban: Írtam egy portrét Habán Andrásról, Szirák 1945 előtti népszerű, dolgos, olvasott-tájékozott mozisáról, akit 1956-ban falujában megválasztottak a forradalmi tanács elnökének, két héttel később a községi tanács elnökének, és bekerült a járási nemzeti bizottságba is. A cikk kizárólag a mozisiról szólt, noha magunk között beszélgettünk a forradalom alatt történekről is. Akkor az utóbbiról a valóságnak megfelelően még nem lehetett írni, de a régi szereplőkkel a kommunista hatalom már meglehetősen kesztyűs kézzel bánt. Persze, mint a cikk megjelenése után kiderült, nem mindenki. A megbízott belpolitikai rovatvezető Pásztórol hozta a hírt (ott volt munkásör), hogy a munkásörség parancsnoka szerint a legnagyobb sziráki ellenforradalmárról közöltünk cikket és ez botrányos egy pártlap részéről. A hírmők és a főszerkesztő-helyettes ebben a „feladatban” is - lévén azonosan érző-gondolkodó, hasonló mentalitású emberek - nagyszerűen egymásra talált. Fűtötte mindketőjüket a bizonyítási vágy, no meg egy alantásabb szándék, hogy borsot törjenek a pár hete kinevezett főszerkesztőnek az orra alá, aki

helyett magukat alkalmasabbnak látták volna a pozícióban. Felpiszkálták a főnökszszonyt, aki rám bízta ugyan az ügy kivizsgálását (egyébként nem volt mit kivizsgálni, a kőkorszaki mozis egész életében rendes ember volt, az utóbeszélgetések során a falu vezetői, mérvadó személyiségei széles körben ennek megfelelően nyilvánítottak véleményt), ám nem rejtette véka alá a megvetését: „Tudod, mit csinálj a diplomáddal? Tedd a szekrénybe!” (Sic - Nem a vitrinbe, ahová szokták volt tenni dísznek. A szóban forgó diploma pedig nem az elsőként szerzett, magyar-történelem szakos egyetemi diplomámnak szült, hanem a pártiskolainak, amit a salgótarjáni „Lenin-hegyen” szereztem a marxista-leninista nemzetközi munkásmozgalmi szakosítón. Hiába hangoztatam, inkább nyelvet tanultassanak velem, azzal többre mennék, akkori főszerkesztőm hajthatatlan maradt. Persze megértem, a megyei pártbizottságon előírták neki, hogy évente hány főt kell beiskoláztatnia a redakcióból, és hát rám került a sor.) A Habán-ügyben egyébként a pártbizottság munkatársai sem volt egységesek, de a többség, általában a tanultabbak, a gondolkodóbbak sem az írásban, sem a megjelentetésében nem láttak kivetnivalót. A vihar csitulakor érdeklődésemre a megyei rendőrkapitány viszont így reagált: „Az a baj, hogy az öreg ellensége a rendszernek még ma is.”

„Ne mosolyogj, Iljics, nem lesz ez így örökké, 150 év alatt sem lettünk törökké!” Ezt a mondatot Budapesten, a Dózsa György úti Lenin-szobor talapzatán olvasta az egyik balassagyarmati városi főhivatalnok. Cinkosan neveltünk össze, mindamellett kissé megborzongva: hogy mit meg nem engednek maguknak az emberek?!

Egy cselekedetemet viszont máig restellem. (Lehet, hogy most terápiaként írom ki magamból?) Időpont: 1986 januárjának

vége. Értékelő cikket írtam *Laczkó Pál Szalmakomiszár* című elbeszélésének színpadi változatáról, amit csak a bemutató után pár nappal videón láttam, és nem is egészen a saját véleményemet fogalmaztam meg. Két fiatal miskolci színész, egy bőgős kíséretében szerepelt a szokásos évi, a megyei tanács művelődési osztálya által rendezett Madách-ünnepségen, a salgótarjáni zeneiskolában. Az előadás végén a játszók színpadra hívták a szintén fiatal, meghatott szerzőt, aki - nyilvánvaló izgalmában és némi zavarában - térdet hajtott és megcsókolta a nemzeti zászlót, majd a közönség felé fordulva V betűt formáló ujjával integetett. Ahogy én gondolom: a megyei pártbizottság jelen volt ügyeletesei elsősorban a szerző viselkedését nehezményezték, következésképpen a monodráma-változatot is elmarasztalták. Micsoda dolog az, megcsókolni a nemzetiszín-zászlót; froclizni az internacionalizmust, amikor úgy is annyi támadás éri ország-világban a nagy Szovjetuniót! Vélekedhettek, véleményüket azonban nem akarták nyilvánossá tenni, nehogy széles körben ismertté váljon az a személyes elmentéket sem nélkülöző hatalmi harc, ami akkoriban a megyei pártbizottság és a megyei tanácsvezető tisztségviselői között folyt. Meg aztán ideológiai kérdésekben hatásosabb, ha az újság foglal állást, amikor az úgysis az övék. A pártberek szerint a tanácsi szervezők egy nacionalista szellemű, egészében hibás és apolitikus darab bemutatását engedélyezték. Ezt a konklúziót kellett megírnom. Hiába tiltakoztam, én nem is láttam az előadást (videovetítést szerveztek nekem), hiába érveltem, írja meg az, aki ott volt (a főszerkesztő és az egyik főmunkatárs), vagy az, aki jobban ismeri az alapművet, mint jómagam, hiszen először őt kérték fel a dramatizálásra (egy másik főmunkatárs). Ne törődj semmivel, majd mindent megbeszélünk,

kidolgozunk egy közös álláspontot és azt megírod - volt a szerkesztőségi társak egy-séges akarata -, különben is te vagy a művelődéspolitikai rovatvezető, színikritikus, neked testhezálló, neked kell a garast letenni. Mindenki óztkodott a feladattól, mindenki ki tudott bújni alóla, csak én nem. (A lemondáshoz vagy felmondáshoz bátorságom nem volt, de az én környezetemben ez egyébként sem volt szokásban. Mit is kezdhettem volna magammal, a családommal megbélyegzettként!) Szóval megírtam a mások és a részben magam véleményét (én nem éreztem túlzottnak a szerző viselkedését, se nacionalistának a darabot), és ezt szégyeltem ma is. Jóllehet olyan dicséretet kaptam érte, amelyet a hivatalos felsőbbségemtől addig még soha (persze ezt sem nekem, hanem a főszerkesztőmnak mondták). A főnökasszony - ahogy kényes ügyekben vagy nagy témákban gyakorlat volt - megjelenés előtt a cikket bemutatta a megyei ideológiai titkárnak és helyettesének, akik minden sorát és szavát elfogadták. Megjelenés után pedig csörgött a telefon: a cikk nagyon tetszett a pártközpontban, úgy fogalmaztak, hogy a nagy lapoknak is így kellene állást foglalni ideológiai kérdésekben. „Szobrot kapsz, Sulyok!” - viccelődött velem a főnököm, aki egy esztendeje még a szekrénybe záratta volna a diplomámat.

A hatalom eróziója azonban feltartóztat-hatatlan volt.

Már a megyei pártbizottságon sem úgy mentek a dolgok... A párttagok többsége már tudta és vallotta (segített ebben az 1988. májusi központi bizottsági ülés), hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt által folytatott politika a válság elmélyüléséhez vezet, nem pedig a szakadatlanul hirdetett és várt felemelkedéshez. Nemhogy csökkent a távolság köztünk és a fejlett országok között, éppenséggel nőtt. Elegendő volt ennek

megállapításához kézbe venni egy magyar (orosz) hordozható rádiómagnót és egy holland Philips vagy egy német Siemens, netán japán National Panasonic gyártmányt. Akinek volt rá szeme, látott...

1989. április 21-én Lenin születésnapjára emlékeztek a megyei pártbizottságon, a propagandisták ünnepén. A vb-termet rendezték be, de a kelleténél kevesebb székkel, és az ünnepség elején a székek utáni járkálás okozott egy kis gondot. Elérkezett a műves megemlékezés vége, a levezető elnök felszólította a jelenlevőket: „Végezetül hallgassuk meg az Internacionálét!” Szokásos koreográfia. A hallgatóság vigyázzba meredve várta az akkordokat. De hosszú másodpercekig semmi. Kínossá vált a csend. Az elnök: „Biztos, valami hiba történt”, és elindult felderíteni. Pár lépést megtett, amikor felcsendült a zene. Nem az Internacionálé, hanem a szovjet himnusz: „Szövetségbe forrt szabad köztársaságok./ A nagy Oroszország kovácsolta frigy...”

A népi demokrácia „csúcsán” ilyen baki elképzelhetetlen lett volna. Ha mégis, emberek feketedtek volna belé, a börtönökben. Most egyszerűen csak bekapcsolták a másik magnetofont, azt, amelyiket eredetileg is kellett volna, és békében távozott mindenki. A szóban forgó, utolsó pártállami évben három főszerkesztő és egy háromtagú, gyakorló újságírókból összeállt szerkesztői-bizottság irányította a megyei újságot. Mozgott az egész szerkesztőség. A biztosnak hitt hajó minden eresztékében recsegett-ropogott. Sok jó képességű írástudó elment, például fővárosi lapokhoz meg a frissen szervezett, magán kiadású helyi hetilaphoz, a *Tarjáni Tükör*hez. Jöttek helyükbe, főként kezdő tollforgatók. Az országban és a megyében zajló politikai folyamatok - amiként az írás elején említettem - a szabadságnak kedveztek. Már az 1950-es évek elejének

Zinke Ferenc alkotása

titkos recski munkatáborról is lehetett írni a *Nógrádban*, történelmi összefoglaló jelenhetett meg Salgótarján „legsötétebb napjáról”, az 1956. december 8-i pufajkás vérfürdőről, és lassan-lassan meg mertek szólalni az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeinek résztvevői, az aktívan cselekvők és a szemtanúk, a későbbi irdatlan megtorlás megalázottjai és bebörtönzöttei.

Őszre mindannyiunk számára bizonyossá lett, hogy végnapjait éli az akkoriban már *létező szocializmus*ként emlegetett kommunista rendszer. A megyei pártlapnál - ugyanúgy, mint a többi pártirányítású munkahelyen - egyre nagyobb lett a munkatársak bizonytalansága, a vezetők tanácstalansága.

Senki nem tudott semmi biztosat, még a közeli jövőről sem. Ugyanakkor mindahányan - ilyen az emberi természet - bizonyosságra és biztonságra vágytunk. De ahogyan a régi struktúrák kezdtek lebontódni, ezzel valahogyan nem akart igazán lépést tartani az újaknak a kialakulása. A változás, az új eszmék képviselői és szervezeti megjelentek ugyan Nógrád megyében is, ám itt - meglátásom szerint - nem rendelkeztek olyan politikai szervező, társadalmi befolyásoló erővel, mint az ország több más régiójában.

1989 végére azok maradtak a megyei lapnál, akik - adott esetben teljesen indifferensek a részletes és külön indítékok - megélhetésüket a lapnál látták-akarták biztosítottak. A súlyos, szorult helyzet meglehetősen közel hozta egymáshoz a kollégákat. Talán sohasem volt olyan átfogó, erős és nyilvánvaló az összetartozás érzése, az együttgondolkodás, mint a rendszerváltoztatás várakozással teli, lelkesült hónapjaiban. Új gazdát és jövőt szerettünk volna magunknak teremteni. Ebben azonban Salgótarjánban és a megyében nem igazából segítettek, noha több politikai csoport részéről is történtek kezdeményezések.

A frissen alakult Magyar Szocialista Párt radikális tagozata (az MSZP megyei ideiglenes intézőbizottsága azonnal elhatárolódott tőle, bírálta és elutasította), a Magyar Demokrata Fórum, a Szabad Demokraták Szövetsége és a Magyarországi Szociáldemokrata Párt megyei szervezetei közös beadvánnyal fordultak 1989. október 23-án (a Magyar Köztársaság kikiáltásának napja) a megyei tanács elnökéhez, *Körmendy József*hez. Álláspontjuk szerint a *Nógrádnak* igazi néplappá kell válnia, és egyetlen párt sem gyakorolhat fölötte tulajdonjogokat. A lapcsinálók egyetértettek. A lap október 25-i számában jelent meg a Magyar Újságírók Országos Szövetsége Nógrád megyei helyi csoportja vezetőségének ezzel kapcsolatos állásfoglalása, amelynek alapváltozatát a MÚOSZ megyei titkáraként írtam, majd a társak véleménye alapján végső formába öntöttem; ebből idézek: „...*eddig sem zártunk el a megújulástól, a monopolhelyzet felszámolásától. Nekünk is érdekünk egy sokszínű, tartalmas és színvonalas, mindenféle pártérdekektől mentes politikai néplap előállítása és megjelentetése. Ez csak úgy lehetséges, ha olyan szervhez, intézményhez tartozunk, amelyik lényegénél fogva a fenti követelményeknek megfelel. A végső megoldást mi is a kialakuló önkormányzati tulajdonban látjuk.*” (Magán-, netán nyugati tőkéről álmodni sem mertünk, hiszen az újság évek óta 4-5 millió forintos veszteséggel működött.)

A lap vezetői, hangadó munkatársai úgy látták, gyors cselekvésre van szükség, mert a bizonytalanság ugyanúgy megeszi a lelket - tegyük hozzá: a szellemet -, mint ahogyan a félelemről tartják. Mi pedig már sok pofont kaptunk - rendezett viszonyok között is. A legfontosabb tennivalók között határoztuk meg: a kiadóigazgatói és a főszerkesztői állás meghirdetését, a szakmai és emberi

értékek alapján, a ráváró feladatok ismeretében; a megjelenés anyagi alapjainak mielőbbi megteremtését és mikéntjének gyors közlését a kollektívával; a döntés után a lap tartalmi, formai és egyéb megújítását. Jogot formáltunk arra is, amit korábban rendre elmulasztottak, hogy a tárgyalásokba bevonják a szerkesztőségi kollektívát.

A gyors döntésre valójában már nem is politikai, hanem gazdasági okok miatt lett volna szükség. Gyakorlatilag ekkor azt írtunk, amit akartunk. Am pénz híján, mint-hogy január elsejétől lapgazdánk, az MSZP egyetlen fillér támogatást sem ígért, csak a megörökölt tulajdonjogát markolta nagyon, igencsak kérdésessé vált, hogy a szakmát meddig gyakorolhatjuk. A helyzet lényegében az volt, hogy minden párt beleszólást akart a lapkészítésbe, de egyik sem akart anyagiakat áldozni érte. Szócsóként akartak felhasználni bennünket választási - meg egyébként is, mindennapi - küzdelmeikben. Érthető a törekvésük. Csakhogy profán hasonlaltal élve: az húzhatja a nótát, aki fizet, nekünk pedig senki nem akart fizetni, mondván, hogy nem tud. S újabb profán hasonlaltal éreztetve saját helyzetünket: üres spájzban bolond a gazdasszony. Más szóval: mi sem voltunk nyugodtak a rólunk, a háttünk mögött zajló alkudozások alatt.

Az MSZP vezető képviselőinek többsége képmutató álláspontot foglalt el, amit ellenfeleik cinikusnak minősítettek; azt javasolták, hogy a többi politikai szervezet törekedjen önálló lapalapításra, jól tudva, hogy ez képtelenség, hiszen maga is pénztelenségre hivatkozva vontta meg a további támogatást a *Nógrádtól*. Tulajdonával ugyanakkor meglehetősen ügyesen bánt: tudatosan gyűjtötte maga köré a hangadó újságírókat, akik - noha nem biztos, hogy mindenben az MSZP-ések módjára gondolkodtak - mindig megírták azokat az információkat, amelye-

ket a szocialisták akartak. Egyúttal, nagyon bölcsen, igyekeztek nem beleszólni a lap dolgába, a sajtószékházban nem mutatkoztak, s kifogásaikat nagyon ritkán és szőrméntén adták a tudunkra, főleg a kulcspozíciókban lévőkére. Akkoriban - nyilván mélyen átérezvén a bajt, az önös érdeket - nagyon jó és tényleg partneri viszonyt lehetett kialakítani a pártvezetőkkel.

A többi párt egészen másként viselkedett; vagy tapasztalatlanságból, vagy tudatlanságból. Ők is tudták, hogy a sajtó fontos hatalmi tényező, de azt nem, hogyan kellene a sajtó munkatársait maguknak megnyerni. Sokan folyamatosan vádaskodtak, részrehajlással gyanúsítottak és rágalmaztak, beskatulyáztak személyeket és a lap egészét, miközben minden újságcsináló igyekezett legjobb tudása szerint az új, demokratikus kívánalmaknak megfelelni. Ez a méltánytalanság a többséget elkeserítette és elidegenítette, s arra a felismerésre inspirálta, hogy az új erők között sincs igazi szövetségesünk, csupán újabb akarnokok és parancsnokjelöltek. Nem véletlenül jelent meg *Szendi Márta* megbízott főszerkesztő vezércikke a november 23-i számban: *„Miuután megszábadultunk az MSZMP, illetve utódpártja, az MSZP oly sokat emlegetett - panaszolt-, kritizált kézi irányításától, az úgymond egypárti diktatúrától, most mintha a többpárti diktatúra fellegei kezdenének a szerkesztőség fölött az égbolton gyülekezni. Szaporodóban a különféle pártok kategorikus „kérelmei”, melyekben közleményük szó szerinti nyomdába adására tartanak igényt. Megegett, hogy még azt is előírták, hány részletben; s mely napokon tegyék a lapba ama bizonyos közleményt.”*

A lapja tulajdonjogához foggal-körömmel ragaszkodó MSZP kiadóvállalata közben - az újságírók kívánsága szerint is - meghirdette a pályázatot, először a kiadóigazgatói állásra,

majd a főszerkesztőére. 1990. január elsejétől az új igazgatónak és kiadói csapatának egyedül kellett gondoskodnia a *Nógrád* biztonságos napi megjelenítéséről. Január 15-től elfoglalhatta helyét az új főszerkesztő is, aki történetesen én lettem. Öten pályáztunk, ketten jutottunk az utolsó körbe, az egyik olvasószerkesztővel, aki egyben az egy hónapig működött szerkesztőbizottság elnöke volt. A döntőnkök figyelembe vették a munkatársak titkos, mellettem született 10:9 arányú szavazatát is, amikor kimondták a végső szót. Ez külön történet, s minthogy rólam szól, valójában ebből nagyon keveset tudok. Annyi pedig éppen elégséges itt, hogy azért választottak engem, mert - természetesen ezt jóval később tudtam csak meg - hajlandó voltam helyettesként elfogadni a belpolitikai rovatvezetőt, aki az MSZP teljes bizalmát élvezte (de az MSZMP-jét is), míg ellenlábasom nem. Nyilván vele kívánták kordában tartani a főszerkesztőt, hogy az mindenkor úgy cselekedjen, ahogyan ők megkövetelik, vagyis ne legyen semmiféle kilengés, vagy elhajlás a megszokott baloldali (liberális) eszméktől, értékektől. Erre személye alkalmas is volt, amit rengetegszer bizonyított, mint például az említett Habányi fő kiadóvezetője. A lap valódi első számú vezetőjének tehát - gondolom - őt tartották, személyét azonban nem lehetett a megújuló *Nógrád* zászlójára tűzni. Így utólag azt hiszem, azért döntöttek mellettem - noha igazán sohasem ambicionáltam magamat a főszerkesztői posztra -, mert a tiszta lap indításához egy viszonylag kevésbé vagy egyáltalán nem kompromittálódott ember kellett, mert a többségi igazságot és esélyegyenlőségét mindig fontosabbnak tartottam a politikai csoportérdekekénél - ami végül is pár év múlva a bukásomhoz vezetett.) Ekkor azonban a megújulás kérdésében még nagyon egységesek voltunk, a különbségek

csak hónapok múltán, a választások nyomán kialakult éles politikai háborúskodások idején aktiválódtak. A közös cél - a biztonságos megjelenés - egyébként is elnyomta a másságokat. Mindamellet nem lehetett könnyen eligazodni a napi érdekek és akarások útvesztőjében, a kollégák időnként célt és mértéket tévesztettek (mint a tágabb környezetük is nem egyszer), következtésképpen igen komoly feladat hárult a szerkesztőkre. Nem mindig sikerült megvalósítanunk a vallott pártatlanságot és az egyenlő távolság elvét, de a kibillent szekérrudat igyekeztem egyenesbe hozni, akár belső szerkesztőségi harc árán is. (Nagyon népszerűtlen foglalatalkodás!)

Illő módon főszerkesztői vezércikkkel foglaltam el a vezérlőpultot. Ebben az időben - legalábbis közös beszélgetéseinkkor - egyként vallottuk: *„Nem vagyok híve a merev gondolkodásnak és gyakorlatnak, ellene vagyok az oktalan és értelmetlen elzárkózásnak, a diktátumoknak, a problémák szőnyeg alá söprésének. A nógrádi valóságot pontosan és hitelesen feltáró-megjelenítő, kulturáltan és igazságosan kritikai szemléletű-hangvételű újságírás az eszményképem... E célnak csak úgy tudunk megfelelni, ha szélesre tárjuk lapunk valóságos és jelképes kapuját környezetünk valamennyi eszmei, politikai áramlata előtt. Ezért előítéletek nélkül közeledünk minden párthoz, társadalmi szervezethez, mozgalomhoz, az egyes emberhez.”*

Nos, a Springer eme törekvések megvalósításához teremtette meg számunkra a lehetőséget és feltételeket. Az MSZP a piac értékítéletére bízott bennünket azzal, hogy felmondta az újság finanszírozását; a többi párt kezdetleges viszonyok között küzdött a szavazókért; nekünk pedig léteznünk kellett. Az itteni vállalkozók saját bőrükön tapasztalhatják: a Nógrád megyei, gazdasági válsággal

küzdő, tőkeszegény piacon egy megyei napilapnak fenntartania magát bravúros, afféle kötélrancosi mutatvány.

Döntésünk előtt pár héttel az MSZP-nek még volt egy ránk, a megyei lapokra vonatkozó felvetése, amely a cselekvés sürgetésére ösztönzött. A *Nógrádban* közöltük is a MÚOSZ elnökségének közleményét, *Nincs szükség felügyelőbizottságokra* címmel. A szakmai grémium ebben üdvözli, hogy az MSZP fel kívánja adni a megyei napilapok fölötti politikai felügyeletét, de nem ért egyet a javaslatlalt, mert a helyi felügyelőbizottságok létrehozásával többpárti felügyelet jönne létre a korábbi egy helyett. Továbbra is azt tartja: „*a megyei napilapok - a nemzeti tájékoztatási intézményrendszer részeként - pártoktól független, önálló szellemi műhelyként működjenek, kiadók pedig önálló állami, vagy állam által felügyelt vállalatok legyenek.*” - Ebben a felfogásban is volt illúzió (a megyei napilapok mint a nemzeti tájékoztatási intézményrendszer részei, vagy: állami vállalatok adják ki), mint a helyi MÚOSZ-szervezet novemberi állásfoglalásában (a megyei lap önkormányzati tulajdonú legyen), de a *hogyan tovább* kérdésében a nagy akarás, a hit miatt ez természetes. A többpárti diktatúra valóságát ugyanakkor a saját bőrünkön éreztük naponta, meg-megújuló, sőt a választások közeledtével mind durvább erővel.

Nem adódott más választás: a magunk kezébe kellett venni sorsunk irányítását!

A zürzavaros viszonyok közepette jutott el hozzánk a hír, talán január végén, hogy van egy fővárosi magáncég, jórészt német tőkével, amelyik érdeklődik a megyei napilapok jövőbeli működtetése iránt. A Heves megyei lap főszerkesztője és igazgatója hozta az információt. (Később úgy hallottam, hogy ők ezzel az eshetőséggel már előálltak a korábbi kiadóigazgató előtt is, aki titokban

tartotta a dolgot és gyorsan elhessegette a közvetítőket.) Az Axel Springer- Budapest Kiadói Kft. és a megyei lapok vezetői között ők kezdték egyengetni az utat. Létre is jött több találkozó, ismerkedési céllal, a szándékok kipuhatólásával, esélylatolgatással. A Dunától keletre eső területek megyéinek találkozóhelye Eger lett (a nyugati részéről nincsenek információim). A Springer képviselői - *Bayer József* ügyvezető igazgató, *Nemes Péter* humán menedzser, a német szakértő - úri ember módjára viselkedtek. Mindenkor kendőzetlen, nyílt eszmecsere folyt. Nagyon jó benyomást tettek ránk. *Kulcsár József* kiadóigazgatóval nem láttunk a lap számára kedvezőbb jövőképet, előnyösebb megoldást, mint azt, hogy elfogadjuk az AS-B ajánlatát, és megszervezzük a személyi állomány átállítását. Nagyon tetszett - magam öt éven keresztül soha nem csalódtam, amíg a Springer állományában dolgoztam-, hogy partnernak tekintettek bennünket, hogy garantálták teljes szellemi, szakmai és politikai önállóságunkat, és olyan technikai fejlesztést ígértek, amellyel az újság korszerűsödik, tartalmilag és formailag egyaránt gazdagodik. Tárgyalásainkról folyamatosan tájékoztattuk a kollégákat, a kulcspozícióban dolgozókkal részletesen meg is beszél-tük a cselekvési érvrendszert, a kívánatos magatartást és a szükséges tennivalókat. Az első beszélgetést - érthetően - először döbbenet kísérte, mindenki elgondolkodott, aztán egyre többen kezdtek rokonszenvezni az MSZP-től való elszakadás gondolatával. Nyíltan nem léphettünk fel - azonnal a pártmarakodások martalékaivá váltunk volna. És azt gondoltuk, akkor is ugyanez történne velünk, ha nem tesszük meg a szakítást. Ízekre szedtek volna az ugyancsak gyilkos önkormányzati választások idején, vagy legfeljebb után. Persze aki azt mondja, hogy parányi szorongás sem volt benne, minden

bizonyal westernhősnek képzelet magát. Bizony gyakran kellett egymást erősítgetnünk, kit-kit több-kevesebb érveléssel. Ilyen eseményben, ilyen megoldásban ugyanis még egyikünk sem vett részt, miközben hármunknak-négyünknek az élharcos szerepét kellett magára vállalnia, húzva-vonva magunk után minden értékes embert.

A szakítás idejét és menetét szintén gondosan megterveztük. Olyan időpontot választottunk, amely minden szempontból optimális, amikor nem ránk, hanem egymásra figyelnek a pártok. Ez a dátum az országgyűlési választások két fordulója közötti idő. A menete a következő: először kilép a főszervező és egy kiadói dolgozó az MSZP vállalatától, majd rögtön belépnek a Springer kötelékébe, és intézik a többi munkatárs ki-, illetve belépését. Minden szükséges iratot előkészítettünk, kijelöltük az ügyintéző irodákat, s 1990. április 2-án, hétfőn reggel nyolc órakor megtettük a sorsdöntő, történelmi lépést. Mindenki jött, önként és örömmel. Ha valakit is kihagyunk, az szörnyen megsértődött volna. Azt előre sejtettük, hogy lesz egy kis felzúdulás körülötte, azt azonban álmodni sem mertük, hogy az MSZP olyan csendben veszi tudomásul a dolgokat, mint ahogyan tette. A részükről, a képviselőletükben nálam senki nem reklamált, senki nem tiltakozott, nem szidott vagy fenyegetett meg. Elgondolkodtató. Tudták? Várták a bekövetkezést? Ahogyan továbbgondolandó az is, hogy az akkori ellenzék, a politikai hatalmat megszerezni igyekvők csapták a legnagyobb patáliát, noha nem ők játszották a megcsalt férj szerepét. Talán azért, mert susmust gyanítottak a történetek mögött? Meglehet. Mindenesetre, ha egyáltalán volt ilyen, valami megegyezésféle az MSZP-vel, arról egyikünk sem tudunk, és máig nem tudunk. Mi törvényesen, politikailag teljesen jóhiszeműen, és csak a magunk érdekeit nézve cselekedtünk.

Az átlépés után, minden újságíró, már mint Springer-alkalmazott, odaült az írógepe mellé, és megírta aznapi penzumát, de most már az új kenyéradó gazdája lapjába, az *Új Nógrád*-ba. Azért választottuk ezt a nevet, hogy egyszerre jelezzük a megújulást és a folytatást, hogy ugyanazok vagyunk, de egy kicsit mégiscsak mások. Kifejeztük ezt a fejlécen: a politikai napilap típusmegjelölés helyébe a megyei napilap kifejezés került; jeleztük az új évfolyamszámozással. Estére szokás szerint elkészült az újság, és másnap a standokon robbant a bomba. Jellemző az olvasói gondolkodásra és magatartásra, összeforrottságunkra, hogy tudtunkkal nem pártolt senki el tőlünk. Sőt hónapról hónapra több előfizetőt szereztünk, és gyarapodott a naponta eladott példányok száma is. A váltás várokozásan felül sikeredett. Éppen ezért nem is igazán foglalkoztatott bennünket, hogy bizonyos politikai köröknek ez nem szimpatikus, és lépten-nyomon támadják. Nekünk biztonságot adott az új gazda, hiába hangoskodtak, hogy cserbenhagytuk a megye népét; mi a fordítottjáról voltunk meggyőződve, és nagyon hittünk az igazunkban.

A „nagy ugrást” a Baranya, a Heves és a Tolna megyeiekkel együtt tettük meg. Később követték a példát a Komárom-Esztergom, a Somogy és a Szolnok megyeiek, végül AS-B fennhatóság alá került a Békés és a Bács-Kiskun megyei újság is. Közöttük akadt néhány jó nyereséggel dolgozó lap, néhány gyengélkedő, sőt a mi szegénységünkkel vetekedő, egészében azonban mindegyik jobb anyagi-szellemi kondíciókkal bírt. Éppen ezért felért egy kis csodával, hogy a Nógrád megyei lap a springeres ára kezdetén állta a versenyt, az összehasonlítást a többiekkel, és a tartalmi, formai szervezeti átalakításban a jobbaknak tartott lapokkal együtt haladt. Nehézségeink általában később sem

szakmai szempontból, hanem gazdasági okok miatt jelentkeztek. Szomorú, de igaz: a megyei népesség egyszerűen képtelen a kívánt szinten fenntartani újságját (feltételezem, hogy azóta a Springer emiatt csökkentette a lap terjedelmét, majd végül adta át a lap kiadását egy egri magántökésnek).

A német-magyar vegyesvállalat igazgatója, Bayer József viharosra sikeredett nemzetközi sajtótájékoztatón április 4-én, a budapesti Penta Szállóban ismertette a hétfőn történeteket, az új lapok alapítását. Többé-kevésbé ma is helytálló, amit akkor mondott, mert talán a gyökerei is még abból az időből erednek: mérhetetlen bizonytalanság alakult ki a megyei lapok körül, és az AS-B ebben a légkörben biztonságot tudott nyújtani; egyáltalán nincs szó a megyei lapok bekebelezéséről, vagy jogsértésről, ahogyan egyesek megpróbálják a történeteket beállítani; a megoldásra a példát éppen a magyar kiadók

mutatták, a *Magyar Nők Lapja*, a *Nemzeti Népszerűség*, az *Új Ludas* megalakításával.

Az AS-B amíg főszerkesztő voltam (csaknem négy évig), szerintem jó lapgazdánk volt. Ígéretét mindenkor betartotta, soha nem hozott kiszolgáltatott helyzetbe, a hátunk mögött soha nem egyezkedett rólunk másokkal. Kapcsolatunkat a nyíltság és korrektség jellemezte. Még a szaporodó likviditási bajaink idején is segítőtleg tárgyalt velünk. A Springer nagy családjában egyenrangúaknak érezhettük magunkat.

Hogy tíz évvel ezelőtti lépéseink valóban helyesek voltak-e, azt érzelemmentesen és hitelesen csak később, nagyobb rálátással lehet megállapítani. Mi annak tartottuk. A napilapkiadás mai megyei helyzete ugyanakkor azt a látszatot kelti, mintha minden akkori erőfeszítésünk odalett volna. Ez azonban már egy egészen más történet, egy másik elemzés - ami, legalábbis egyelőre, aligha az én tollamról lenne szerencsés.

Szerkesztőségünk tisztában van azzal az egyszerű tényállással, hogy valószínűleg nem mindenki ért egyet szerzőnk általunk üttörő jelentőségének tartott emlékező-elemző írásával. Miként azt is valljuk, hogy mindannyian, akik kortanuk vagyunk, felelősséget viselünk közösségünk múltjáért. Ebből a morális indítatásból hívjuk fel olvasóink figyelmét - különösen a cselekvő résztvevőket -, hogy lapunk minden érdemi hozzászólást szívesen közöl. Könyvnyi terjedelmű értekezés nélkül is tudjuk ma már, mit jelent a sajtó a működő demokráciákban. A mai anomáliákat tapasztalva, ezt az előfeltevést kockáztatjuk meg: hátha az átalakulás pillanatában terelődött a nem kívánatos vágányra a sajtó ügye. A regionális, vidéki események megértése esetleg reflektorfényt jelenthet a sötétben tapogatózás időszakában, netán az országos folyamatokat illetően is. Hasznos adalékot a korhoz minden bizonnyal.

(- a szerk.)